

KRYSTYNA ŚWIETLIK
Instytut Ekonomiki Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej – PIB
Warszawa

POPYT NA ŻYWNOSĆ W LATACH 2004-2007

Przedmiot opracowania

Żywność zajmuje dominującą pozycję w strukturze konsumpcji, zarówno w ujęciu makro- jak i mikroekonomicznym. Z rachunków narodowych GUS i danych o spożyciu w sektorze gospodarstw domowych wynika, że w 2005 roku na żywność i napoje bezalkoholowe ludność naszego kraju przeznaczyła 115 999 mln złotych, tj. 17,8% całkowitych dochodów do dyspozycji brutto. Udział żywności i napojów bezalkoholowych w spożyciu indywidualnym z dochodów osobistych sięgał 19,1%. Według badań budżetów rodzinnych prowadzonych przez GUS, w 2005 roku w gospodarstwach domowych ogółem przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł około 761 zł, zaś poziom przeciętnych miesięcznych wydatków – 690 zł, w tym na żywność i napoje bezalkoholowe – 194 zł. Wydatki gospodarstw domowych na żywność stanowiły 25,5% dochodów i 28,1% całkowitych wydatków, pochłaniając istotną część budżetów polskich rodzin. Udział żywności w strukturze konsumpcji wyznaczany jest ogólnym poziomem zamożności i strukturą kosztów utrzymania. W Polsce jest on znacznie wyższy niż w wysoko rozwiniętych krajach Unii Europejskiej, gdzie w 2005 roku kształtował się na poziomie 12,0% (UE-15), lecz wraz ze wzrostem PKB i poprawą sytuacji dochodowej ludności systematycznie maleje, przy wzroście bezwzględnej wartości spożycia żywności.

Od 2003 roku trwa w Polsce dobra koniunktura makroekonomiczna. Umacnianie się tendencji wzrostowych w gospodarce znalazło odzwierciedlenie w rozwoju popytu na żywność, czego wyrazem jest odnotowany w latach 2004-2006 wzrost wydatków na żywienie w domu i poza domem, zwiększenie ilościowych zakupów i poprawa jakości diety. Przebieg zjawisk w sferze spożycia żywności w poszczególnych latach wspomnianego okresu był odmienny, co łączyło się wyraźnie ze zmiennością uwarunkowań spożycia i z różną siłą działania determinant wyznaczających tę wielkość. Poznanie tych uwarunkowań jest nie tylko ciekawe, ale niezbędne dla trafności prognoz i przewidywań.

Popyt na żywność uwarunkowany jest przede wszystkim czynnikami ekonomicznymi, takimi jak: dochody konsumentów, ceny towarów i usług konsumpcyjnych, w tym szczególnie artykułów żywnościowych, relacje cen w obrębie tej

grupy oraz relacje cenowe pomiędzy żywnością a innymi towarami i usługami konsumpcyjnymi. Poziom zaspokojenia żywnościowych potrzeb uzależniony jest od podaży żywności, której dominującym źródłem jest krajowe rolnictwo i przemysł spożywczy. Na poziom podaży istotnie wpływają zmiany zachodzące w handlu zagranicznym artykułami rolno-spożywczymi. Rozwój popytu na żywność ma także oczywisty związek z sytuacją na rynku pracy i ogólną strukturą ludnościową. Zarysowane problemy uzmysławiają fakt, że produkcja i konsumpcja żywności są powiązane pośrednio i bezpośrednio różną siłą sprzężeń zwrotnych i zależności ze wszystkimi niemal sferami społeczno-gospodarczego życia. Wobec tak szerokiego materialnego i systemowego otoczenia rynku żywnościowego nie sposób dokonać analizy wszystkich zmiennych kształtujących ogólny poziom popytu na żywność. Skoncentrujemy się więc na kilku podstawowych wyznacznikach rozwoju gospodarczego, takich jak: PKB, dochody ludności i ceny towarów rolno-spożywczych, które w sposób zasadniczy wyznaczają trend spożycia. W prezentowanym artykule omówione zostaną zmiany tych uwarunkowań w latach 2004-2007 oraz ich wpływ na kształtowanie się efektywnego popytu na żywność.

Główne uwarunkowania krajowego popytu na żywność w 2004 roku

Akcesja Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. przyczyniła się do podniesienia tempa rozwoju gospodarczego. W 2004 r. **wolumen produktu krajowego brutto zwiększył się o 5,3%**, wobec 3,8% w 2003 roku¹. W I półroczu 2004 r. PKB wzrósł realnie o 6,5%, co było najwyższym wzrostem od 1997 r. Wyraźne symptomy ożywienia zaobserwowano w produkcji przemysłowej, obrotach handlu wewnętrznego i eksporcie. Nastąpiła poprawa sytuacji na rynku pracy². Nie znalazło to jednakże dostatecznego odzwierciedlenia w dochodach ludności utrzymującej się z pracy najemnej i świadczeń społecznych. Pomimo korzystnych wyników w działalności produkcyjnej i usługowej, wysokiej wydajności pracy oraz dobrej sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych, **tempo wzrostu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw było znacznie wolniejsze niż w poprzednich latach**, przy pogarszającej się w ciągu roku ich dynamice. Wysoka inflacja i dążenie przedsiębiorstw do minimalizacji kosztów osobowych doprowadziły do spadku realnych wynagrodzeń w drugiej połowie roku. Hamująco na wzrost płac oddziaływały ponadto: wysokie bezrobocie i duża konkurencja na rynku pracy. W efekcie w 2004 roku siła nabywcza wynagrodzeń w gospodarce zwiększyła się średnio o 0,7%, wobec wzrostu o 3,4% w 2003 r. Istotnie zmalało tempo wzrostu świadczeń socjalnych. Jednocześnie odnotowano znaczący przyrost dochodów pracodawców

¹ W 2004 r. polska gospodarka rozwijała się ponad 2-krotnie szybciej niż kraje UE-25, gdzie tempo wzrostu PKB wyniosło 2,4%. Poziom PKB *per capita* w Polsce stanowił około 47% średniej unijnej (UE-25 zgodnie z parytetem siły nabywczej).

² W 2004 r. spadek zatrudnienia był znacznie wolniejszy niż w latach poprzednich. W grudniu stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 19,0% i była o 1 pkt. proc. niższa niż w analogicznym miesiącu 2003 r. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu było wyższe w porównaniu z analogicznym miesiącem roku poprzedniego o 0,2%.

i osób pracujących na własny rachunek, w tym w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz dochodów z własności i wynajmu. Dochodowość gospodarstw rolnych zwiększyły szybko rosnące ceny skupu i wolnorynkowe ceny produktów rolnictwa oraz dopłaty z funduszy UE i budżetu państwa. Uwzględniając zmiany dochodów w poszczególnych podsektorach, GUS szacuje, że w 2004 r. **globalne dochody osobiste ludności (korygowane indeksem CPI) były realnie wyższe niż w 2003 roku o 2,3%**³.

W 2004 r. na spożycie indywidualne (z dochodów osobistych) gospodarstwa domowe przeznaczyły ok. 93% nominalnych dochodów do dyspozycji brutto, tj. o 1,5 pkt. procentowego więcej niż w roku poprzednim. Spożycie żywności z dochodów osobistych (według rachunków globalnych) zwiększyło się w 2004 r., w porównaniu z 2003 r., o 1,6%. W 2004 r. udział żywności w całkowitych wydatkach ludności ukształtował się poziomie 19,2% i był nieco mniejszy niż w roku poprzednim (19,5%).

Badania budżetów rodzinnych pokazują, że w 2004 r. **sytuacja materialna gospodarstw domowych była podobna do notowanej w 2003 r.**⁴. Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny⁵ w gospodarstwach domowych ogółem w przeliczeniu na 1 osobę był wyższy niż w 2003 r. o 3,3%, lecz jego realna wartość zmalała o 0,2%. Spadek dochodów realnych odnotowano we wszystkich

³ Są to nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych, szacowane na podstawie danych makroekonomicznych. Sektor gospodarstw domowych w rachunkach narodowych GUS tworzą osoby fizyczne lub grupy osób fizycznych wspólnie zamieszkujących i wspólnie utrzymujących się (łączyjących dochody, wydatki i majątek) oraz gospodarstwa zbiorowe (np. mieszkańcy domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, klasztorów, więzień itp.) W rachunku dochodów wyróżnia się 6 podsektorów: pracodawców i pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz poza tymi gospodarstwami, osób fizycznych pracujących najemnie, otrzymujących emeryturę i rentę, utrzymujących się z niezarobkowych źródeł innych niż emerytura i renta oraz pozostałych osób fizycznych, tj. przebywających stale w instytucjach zbiorowego zamieszkania.

Dochody pierwotne brutto w sektorze gospodarstw domowych składają się z nadwyżki operacyjnej brutto (obejmującej dochody uzyskane z prowadzonej działalności gospodarczej), wynagrodzeń (łącznie ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płaconymi przez ubezpieczonych pracowników) i innych dochodów związanych z pracą najemną, składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców oraz dochodów z tytułu własności.

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych uzyskuje się w wyniku skorygowania dochodów pierwotnych brutto o: podatki od dochodów i majątku, składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, świadczenia z ubezpieczeń społecznych, świadczenia z pomocy społecznej i transfery. Są one przeznaczone na finansowanie spożycia indywidualnego (z dochodów osobistych) oraz na oszczędności brutto.

⁴ Dochody gospodarstw domowych szacowane są przez GUS na podstawie wyników badań budżetów rodzinnych oraz danych makroekonomicznych o dochodach osobistych ludności.

⁵ Dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego obejmuje wszystkie bieżące pieniężne i niepieniężne dochody gospodarstwa domowego pomniejszone o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone od dochodów z pracy najemnej, świadczeń społecznych oraz podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przez rolników indywidualnych. Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki konsumpcyjne, pozostałe wydatki oraz przyrost oszczędności.

grupach gospodarstw, z wyjątkiem chłopskich oraz pracujących na własny rachunek poza rolnictwem. Poprawa sytuacji dochodowej rodzin chłopskich wiązała się głównie z bardzo dobrymi wynikami produkcji rolnej (zwłaszcza roślinnej) oraz dopłatami z unijnych środków pomocowych. Pogorszenie sytuacji materialnej większości polskich rodzin było efektem niskiego tempa przyrostu dochodów nominalnych z jednej strony oraz przyspieszenia dynamiki wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, w tym zwłaszcza żywnościowych – z drugiej.

W 2004 r. ceny żywności, po spadku w dwóch poprzednich latach, znacząco wzrosły. Od grudnia 2003 r. do grudnia 2004 r. podniosły się one o 7,8%, przy wzroście cen towarów i usług konsumpcyjnych o 4,4%. Wzrost średniego poziomu cen żywności w 2004 r., w stosunku do 2003 r., wyniósł 6,3% i był prawie dwukrotnie wyższy od stopy inflacji. Po raz pierwszy od 1994 r. odnotowano realne podrożenie żywności (o 2,7%). Wysoki wzrost cen artykułów żywnościowych w 2004 r. był rezultatem wzmożonego popytu eksportowego po wejściu Polski do Unii Europejskiej, zmian mechanizmów regulacyjnych rynku rolno-spożywczego oraz uwarunkowań wewnętrznych związanych z produkcją rolniczą. Dodatkowo nasiliły go wzrosty cen surowców energetycznych na rynkach światowych (m.in. ropy, paliw, gazu i węgla). W 2004 r. odnotowano wyjątkowo wysokie zbiory podstawowych ziemiopłodów, w tym zwłaszcza zbóż i rzepaku. Jednakże z uwagi na bardzo niską podaż i wysokie ceny ziarna w pierwszej połowie roku oraz wprowadzenie nowego systemu interwencji po akcesji, średni roczny poziom cen skupu zbóż, w tym przede wszystkim pszenicy, ukształtował się na poziomie wyższym niż w roku poprzednim. Istotnie zwiększyły się ceny skupu wszystkich produktów pochodzenia zwierzęcego. Znaczny spadek produkcji trzody chlewnej związany z przejściem do spadkowej fazy cyklu świńskiego doprowadził do dynamicznego wzrostu cen żywca i mięsa wieprzowego. Wzrost cen bydła był konsekwencją silnie rosnącego eksportu po otwarciu dostępu do jednolitego rynku europejskiego, na którym ceny wołowiny były znacznie wyższe niż w Polsce. Pod presją podwyżek cen mięsa czerwonego i zwiększonego popytu, silną tendencją wzrostową wykazywały ceny skupu drobiu, pomimo intensywnie rozwijającej się produkcji drobiarskiej. Wzrost eksportu mleka i masła skutkował wydatnym wzrostem cen płaconych producentom mleka i w ślad za tym – cen detalicznych artykułów mleczarskich.

Największe podwyżki cen detalicznych żywności miały miejsce w pierwszej połowie roku i dotyczyły głównie cukru, mięsa (w tym zwłaszcza wołowego), tłuszczów jadalnych (w tym głównie masła), a ponadto ryżu i produktów zbożowych. W II półroczu 2004 r., wskutek pogorszenia warunków opłacalności eksportu, spadku popytu wewnętrznego oraz wzrostu podaży większości grup asortymentowych żywności z dostaw krajowych i z importu, nastąpiło znaczne spowolnienie dynamiki cen artykułów spożywczych w obrocie detalicznym.

W 2004 r. żywność podrożała względem większości pozostałych grup towarów i usług konsumpcyjnych. Przy wzroście cen żywności o 6,3% w stosunku do roku poprzedniego, łączne ceny towarów nieżywnościowych zwiększyły się o 1,4%, a usług o 2,7%. Ceny towarów i usług związanych z transportem podniosły się średnio o 7,2%, w tym paliw do prywatnych środków transportu o 12,4%.

Istotnie, bo o 4,1% podrożały usługi bytowe, związane z utrzymaniem mieszkania i nośnikami energii. Opłaty za najem mieszkania podniesiono o 3,6%, za opał o 4,8%, gaz o 4,6%. Wzrost cen wymienionych towarów i usług spowodował istotne obciążenie budżetów i zwiększenie kosztów utrzymania rodzin. Podrożenie usług, których koszt nabycia stanowi „sztywną” pozycję wydatków, istotnie ograniczyło możliwości zaspokojenia żywnościowych potrzeb, co przy wydatnych podwyżkach cen żywności spowodowało redukcję popytu na żywność.

Wzrost nominalnej wartości wydatków gospodarstw domowych na żywność o 3,6% w 2004 r. w stosunku do roku poprzedniego był mniejszy niż cen żywności (o 6,3%), co oznacza **spadek realnej wartości tych wydatków (popytu) o 2,5%**. Udział wydatków na żywność w całkowitych wydatkach gospodarstw domowych zmalał z 28,3% w 1993 r. do 28,2% w 2004 r. Z badań budżetów rodzinnych wynika, że większość grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych ograniczyła ilościowe spożycie artykułów mleczarskich, masła i pozostałych tłuszczów zwierzęcych, warzyw i ziemniaków oraz produktów z grupy: „cukier, dżem, miód, czekolada i wyroby cukiernicze”, przy stabilizacji konsumpcji pieczywa i produktów zbożowych. Zwiększył się natomiast popyt gospodarstw domowych na ryby i przetwory rybne, jaja, tłuszcze roślinne i owoce. Nie odnotowano wyraźnego wpływu podwyżek cen na poziom konsumpcji artykułów mięsnych w obrębie gospodarstw domowych, którego spadek w 2004 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wyniósł 0,7%.

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych⁶ potwierdzają zmiany spożycia szacowane na podstawie danych makroekonomicznych⁷. Z danych bilansowych GUS wynika, że w 2004 r., w porównaniu z 2003 r. zmalała całkowita konsumpcja mięsa wieprzowego i wołowego, tłuszczów zwierzęcych, mleka, jaj i cukru. Zmniejszyło się zainteresowanie konsumentów ziemniakami. Konsumpcja produktów zbożowych utrzymała się na niezmiennym poziomie. Wzrosło natomiast spożycie tłuszczów roślinnych, mięsa drobiowego, ryb i przetworów rybnych oraz warzyw i owoców. Zmiany te były konsekwencją rozwoju krajowej podaży i cen wymienionych grup produktów.

⁶ Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych informują o przeciętnych miesięcznych ilościach artykułów żywnościowych zakupionych, czy pozyskanych z własnego gospodarstwa rolnego lub działki, bądź prowadzonej działalności na rachunek własny (np. własnego sklepu). Dane te odnoszą się głównie do produktów przetworzonych. Nie obejmują one spożycia w zakładach gastronomicznych otwartych oraz stołówkach i bufetach pracowniczych, jak również szpitalach, żłobkach, przedszkolach, internatach itp. Dotyczą jedynie tych ilości, które zostały przeznaczone do konsumpcji w obrębie gospodarstwa domowego. Obrazują przeciętne miesięczne spożycie artykułów żywnościowych w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie domowym. Orientują o kierunkach rozwoju popytu zgłaszanego przez gospodarstwa domowe na poszczególne produkty żywnościowe.

⁷ Dane makroekonomiczne uzyskane metodą bilansową obrazują roczne spożycie artykułów żywnościowych na 1 mieszkańca. Są one wynikową obliczeń uwzględniających informacje o produkcji krajowej, imporcie, eksporcie, zużyciu na cele nieżywnościowe i wielkościach strat. Dotyczą spożycia artykułów nieprzetworzonych, bądź poddanych tylko wstępnemu przetworzeniu (np. przemiał zbóż). Wiele z tych informacji uzyskuje się przy pomocy szacunków. Efektem przetwórstwa jest m.in. zmniejszenie masy surowców poddanych temu procesowi.

Należy pamiętać, że obie kategorie danych, tj. uzyskane metodą bilansową i oparte na wynikach badań budżetów gospodarstw domowych różnią się między sobą z powodu odmiennych metod ich pozyskiwania i nie są bezpośrednio porównywalne. Wysokość bilansowego spożycia jest z reguły wyższa w porównaniu z danymi budżetowymi, gdyż obejmuje nie tylko konsumpcję w obrębie gospodarstwa domowego, ale także spożycie poza domem oraz tzw. spożycie utajone, tj. pośrednie, wynikające z wykorzystania surowców żywnościowych do produkcji różnych wyrobów w przemyśle spożywczym. Np. konsumpcja jaj rejestrowana w budżetach obejmuje tylko konsumpcję jaj świeżych, w skorupkach, z pominięciem jaj zużytych do produkcji wyrobów ciastkarskich i cukierniczych, produktów mącznych, majonezów, panierek, sosów, dresingów itp.

Czynniki determinujące chłonność rynku żywnościowego w 2005 roku

W 2005 r. tempo wzrostu PKB wyniosło 3,6% i było niższe od wysokiego (5,3%) uzyskanego w roku akcesji Polski do Unii Europejskiej. Spadek tego wskaźnika był w dużej mierze efektem statystycznym (tzw. efektem bazy). Po znacznym osłabieniu dynamiki gospodarczej na początku roku, następne miesiące przyniosły poprawę koniunktury. Nastąpiło ożywienie w produkcji przemysłowej, budownictwie i działalności inwestycyjnej oraz wyraźne spowolnienie zjawisk inflacyjnych. Poprawa koniunktury i malejąca inflacja wpłynęły na stopniowy wzrost siły nabywczej płac oraz rent i emerytur pracowniczych. Towarzyszyły temu korzystne zmiany sytuacji na rynku pracy, znajdujące wyraz w we wzroście zatrudnienia i spadku stopy bezrobocia.

W 2005 r. odnotowano poprawę sytuacji dochodowej ludności utrzymującej się z pracy najemnej. Wzrost wynagrodzeń realnych w sektorze przedsiębiorstw wyniósł 1,2%, a w całej gospodarce 1,8% i był nieco większy niż odpowiednio rok wcześniej. W niewielkim stopniu zwiększyły się realne renty i emerytury w systemie pracowniczym (o 0,3%). Utrzymał się obserwowany w 2004 r. spadek realnych rent i emerytur rolników indywidualnych (o 0,8%). Wzrosły natomiast dochody grup działających na własny rachunek, zwłaszcza w rolnictwie z uwagi na zwiększony dopływ środków unijnych dla gospodarstw rolnych. Na podstawie danych makroekonomicznych szacuje się, że w 2005 r. realne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych zwiększyły się o 2,1%.

Według badań budżetów rodzinnych w 2005 r. **przeciętne miesięczne dochody realne w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych ukształtowały się na poziomie o 1,4% wyższym niż w 2004 r.**, wobec spadku o 0,2% odpowiednio rok wcześniej. Poprawie uległa sytuacja materialna rodzin pracowników, rolników i utrzymujących się z pracy na własny rachunek, a pogorszeniu – emerytów i rencistów. Wzrost dochodów gospodarstw domowych miał miejsce głównie w II półroczu w następstwie spowolnienia inflacji, poprawy sytuacji na rynku pracy oraz większego niż w pierwszej połowie roku przyrostu płac i dochodów z pracy na rachunek własny. **Nie zrekompensował on jednakże rosnących kosztów utrzymania rodzin, kreowanych przez wysoki poziom cen żywności i znaczące podwyżki cen usług bytowych.**

Po wysokim wzroście w 2004 r., w okresie styczeń-grudzień 2005 r. łączne ceny detaliczne żywności i napojów bezalkoholowych obniżyły się o 1,3%. Spadek cen dotyczył w szczególności tych produktów, które podrożały najbardziej w 2004 r., tj. cukru, produktów zbożowych, tłuszczów jadalnych i artykułów mięsnych. Do obniżki cen artykułów mięsnych przyczynił się głównie wzrost produkcji zwierzęcej w rolnictwie, kształtowany przez odbudowę pogłowia trzody chlewnej, wzrost pogłowia bydła i dynamiczny rozwój produkcji drobiarskiej. Istotne znaczenie miało również wprowadzenie w listopadzie przez Rosję zakazu importu z Polski, a także obawy konsumentów przed skutkami ptasiej grypy. Spadek cen żywności w relacji grudzień do grudnia nie zneutralizował jednakże wcześniejszych podwyżek i w efekcie **średni poziom cen żywności w 2005 r. był o 2,1% wyższy niż w roku poprzednim**. Zmalała siła nabywcza dochodów gospodarstw domowych, mierzona możliwością kupna za nie artykułów żywnościowych. Bariere popytu na żywność nasilił znaczący wzrost cen innych – równie niezbędnych jak żywność – towarów i usług. Wobec niskiego tempa wzrostu płac i świadczeń społecznych oraz stosunkowo wysokiego, wymuszonego podwyżkami cen wzrostu wydatków na mieszkanie, transport, ochronę zdrowia i edukację, gospodarstwa domowe nie były w stanie zwiększyć wydatków na żywność stosownie do wzrostu jej cen. W efekcie drugi rok z rzędu **realna wartość żywnościowych wydatków (popytu) uległa redukcji o 2,5%**. Według badań budżetów gospodarstw domowych, w 2005 r. nastąpił regres w spożyciu wszystkich podstawowych grup produktów żywnościowych, z wyjątkiem mięsa drobiowego, ryb i przetworów rybnych oraz jaj i warzyw. Z danych bilansowych GUS wynika, że w 2005 r. w porównaniu z 2004 r. istotnie zmalała konsumpcja mięsa, w tym zwłaszcza wołowego, mleka, masła oraz cukru i wyrobów cukierniczych. W następstwie zmniejszenia zbiorów, znaczącej redukcji uległo spożycie ziemniaków, warzyw i owoców. Konsumpcja produktów zbożowych utrzymała się na niezmiennym poziomie. Wzrosło natomiast spożycie tłuszczów roślinnych, mięsa drobiowego i jaj, tj. produktów, których ceny uległy bezwzględnej redukcji.

Poprawa koniunktury w gospodarce i wzrost popytu na żywność w 2006 roku

Wysokie tempo wzrostu gospodarczego, wydatna poprawa sytuacji dochodowej ludności, korzystne zmiany na rynku pracy i utrzymujący się zwłaszcza w I półroczu 2006 r. względnie niski poziom cen żywności – to główne czynniki wpływające na ożywienie popytu.

W 2006 r. umocniły się wzrostowe tendencje we wszystkich prawie obszarach sfery realnej gospodarki. Dobra koniunktura makroekonomiczna sprzyjała utrzymywaniu się wysokiej dynamiki produkcji przemysłowej, budownictwa, obrotów handlu wewnętrznego i zagranicznego oraz usług. **Realny Produkt Krajowy Brutto osiągnął wartość o 6,1% wyższą niż przed rokiem**, wobec 3,6% wzrostu w 2005 r. Wysokie tempo rozwoju gospodarczego było kreowane głównie przez rosnący popyt wewnętrzny i korzystną sytuację w handlu zagranicznym. Szczególnie wysoki był wzrost spożycia indywidualnego, obrazujący popyt ze strony gospodarstw domowych, którego dynamika (5,2%) przewyższyła tempo obser-

wowane w okresie boomu akcesyjnego (w I półroczu 2004 r.). Wstępnie szacuje się, że **spożycie żywności w sektorze gospodarstw domowych (według danych makroekonomicznych) zwiększyło się w 2006 r. o 2,7%**, tj. w stopniu dwukrotnie wyższym niż w 2005 r. Wzrost konsumpcji nastąpił w warunkach rosnących dochodów ludności i wzrastającego zapotrzebowania na kredyty.

Szybkemu wzrostowi gospodarczemu towarzyszył dynamiczny przyrost nowych miejsc pracy i dalszy spadek bezrobocia. Był on wynikiem nie tylko wzrostu liczby zatrudnionych w gospodarce, lecz także obserwowanej od początku członkostwa Polski w Unii Europejskiej nasilonej emigracji zarobkowej. Zauważalny coraz bardziej odpływ siły roboczej w połączeniu z wysokim wzrostem gospodarczym, wysoką wydajnością pracy i bardzo dobrymi wynikami finansowymi przedsiębiorstw, wzmagał presję na wzrost wynagrodzeń, co wobec stosunkowo niskiej inflacji doprowadziło do wydatnego wzrostu ich realnej wartości. W 2006 r. **przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 4,2%** w porównaniu z rokiem poprzednim. W jeszcze większym stopniu zwiększyły się – w wyniku przeprowadzonej w marcu 2006 r. rewaloryzacji – realne miesięczne emerytury i renty, zarówno w systemie pracowniczym (o 6,2%), jak i rolników indywidualnych (o 4,3%). Wzrostowi dochodów ludności sprzyjały, podobnie jak w 2005 r., rosnące zyski z działalności gospodarczej na własny rachunek, wypłaty dla rolników w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz transfery pieniężne od osób pracujących za granicą. Szacuje się, że w 2006 r. globalne realne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych ukształtowały się na poziomie o 4,0%-4,5% wyższym niż w 2005 r. Z badań budżetów rodzinnych wynika, że **przeciętne miesięczne dochody realne w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych zwiększyły się o 8,8%**.

Pomimo zwyżki cen surowców energetycznych (w tym zwłaszcza paliw płynnych), skutków suszy, a także presji na wzrost wynagrodzeń, **inflacja utrzymała się na niskim poziomie. Względnie niski był także wzrost cen żywności.** Od grudnia 2005 r. do grudnia 2006 r. łączne ceny detaliczne żywności i napojów bezalkoholowych podniosły się o 1,8%. Ich przeciętny poziom w okresie dwunastu miesięcy 2006 r. był o 0,6% wyższy niż rok wcześniej, przy czym w I półroczu był o 0,5% niższy, a w drugiej połowie roku przewyższył poziom z analogicznego okresu przed rokiem o 1,1%. Przyspieszenie dynamiki cen żywności w III kwartale 2006 r. wiązało się głównie ze spadkiem zbiorów i znaczącym wzrostem cen podstawowych ziemiopłodów, w tym zwłaszcza zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych i warzyw gruntoowych. Niższej produkcji roślinnej (o 6,4%) nie zrekompensowała wyższa produkcja zwierzęca (o 2,6%). Ponieważ podobna sytuacja miała miejsce w 2005 r. (spadek produkcji roślinnej o 11,8% i wzrost zwierzęcej o 5,2%), w 2006 r. na rynku żywnościowym przeważały tendencje wzrostowe cen produktów spożywczych roślinnego pochodzenia, natomiast ceny większości produktów pochodzenia zwierzęcego obniżyły się lub ich wzrost był stosunkowo niewielki. W 2006 r., w porównaniu z 2005 r., podrożały głównie warzywa, ziemniaki, owoce i przetwory, pieczywo, cukier i wyroby cukiernicze oraz ryby i jaja, a potaniały: mięso (w tym przede wszystkim drobiowe), wędliny, tłuszcze (głównie zwierzęce) oraz artykuły mleczarskie.

Wzrost zamożności społeczeństwa, pozytywne zmiany na rynku pracy i stosunkowo niewielki wzrost cen żywności znalazły odzwierciedlenie we wzroście popytu. Dobre wyniki w produkcji zwierzęcej w rolnictwie skutkowały wzrostem konsumpcji artykułów żywnościowych zwierzęcego pochodzenia. W 2006 r. w porównaniu z 2005 r. istotnie zwiększyło się bilansowe spożycie mięsa wieprzowego i drobiowego, ryb i przetworów rybnych, artykułów mleczarskich i jaj oraz wszystkich rodzajów tłuszczów jadalnych, w tym zwłaszcza wieprzowych i masła. Obniżenie zbiorów i wzrost cen ziemiopłodów spowodowały istotną redukcję spożycia artykułów żywnościowych pochodzenia roślinnego, w tym zwłaszcza produktów przetwórstwa zbóż, cukru, warzyw i ziemniaków. Z badań budżetów rodzinnych wynika, że w 2006 r. **poziom wydatków gospodarstw domowych na żywność był znacząco wyższy niż w roku poprzednim – nominalnie o 4,1%, a realnie o 3,5%**. Wzrosły rynkowe zakupy żywności przy spadku udziału samozaopatrzenia. Potwierdzeniem tego jest wzrost sprzedaży detalicznej (w cenach stałych) w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) prowadzących sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych o 11%, tj. w tempie prawie dwukrotnie wyższym niż w 2005 r. (o 5,8%). Gospodarstwa domowe istotnie zwiększyły zakupy produktów wysoko przetworzonych, w tym m.in. wędlin wysokogatunkowych i kiełbas trwałych, wyrobów ciastkarskich, serów dojrzewających twardych i topionych, jogurtów, napojów mlecznych, lodów, wód mineralnych oraz soków owocowych i owocowo-warzywnych. Znacznie, bo o 17%, wzrosły w 2006 r. **realne wydatki gospodarstw domowych na żywienie poza domem.**

Przewidywane zmiany popytu na żywność w 2007 roku

W 2006 r. Polska znajdowała się w fazie wysokiego wzrostu gospodarczego. Analiza jego źródeł (ożywienie popytu inwestycyjnego, wysoki wzrost konsumpcji i dynamicznie rosnący eksport) wskazywała, że obserwowane tendencje niają cechy trwałości. Oceny te znalazły wyraz w ustawie budżetowej, w której założono na 2007 r.:

- wzrost PKB o 4,6%;
- wzrost spożycia o 3,7%;
- średnioroczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych o 1,9%;
- wzrost przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej o 1,4%, w tym w sektorze przedsiębiorstw o 1,8%, oraz spadek stopy bezrobocia na koniec roku do 14,1%;
- wzrost nominalnych wynagrodzeń w gospodarce na poziomie 5,3%.

Zadekretowano ponadto, że spodziewany wzrost przeciętnych miesięcznych realnych wynagrodzeń w gospodarce w 2007 r. wyniesie 3,3%, w tym w sektorze przedsiębiorstw 3,9%, przeciętnych miesięcznych realnych rent i emerytur w systemie pracowniczym – 2,3%, a rolników indywidualnych – 0,9%. Przyjęto, że w 2007 r. realne tempo wzrostu funduszu wynagrodzeń oraz emerytur i rent będzie mniejsze niż w 2006 r. i wyniesie odpowiednio 4,7% i 2,2%. Prognozowano, że w 2007 r., w stosunku do 2006, realne dochody dyspozycyjne brutto w sektorze gospodarstw domowych wzrosną o ok. 3,0%-4,0%. Wzrost ten, choć niewątpliwie duży, byłby jednak niższy od notowanego w 2006 r.

Dane GUS o rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w I kwartale 2007 r., wyniki badań koniunktury konsumenckiej i producentów oraz opinie i oceny ekspertów Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Finansów i NBP upoważniają do stwierdzenia, że w bieżącym roku scenariusz rozwoju makroekonomicznej koniunktury będzie bardziej optymistyczny, niż przyjęty w ustawie budżetowej.

Ministerstwo Gospodarki szacuje, że **wzrost PKB w I kwartale tego roku był bliski 7%, a NBP, że przekroczył 7%**, co oznacza, że był on najwyższy od prawie 10 lat. Potwierdzają to kwartalne dane dotyczące produkcji sprzedanej przemysłu (wzrost o 13% w stosunku do I kwartału 2006 r.) oraz produkcji budowlano-montażowej (wzrost odpowiednio o 51,1%). W pierwszych trzech miesiącach 2007 r. odnotowano wysoki wzrost sprzedaży detalicznej (o 17,4% w ujęciu rocznym), przyspieszenie dynamiki zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw (wzrost wyniósł 4,1%) i spadek stopy bezrobocia (w końcu marca wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 14,4% i był o 3,4 pkt. procentowego mniejszy niż przed rokiem). W I kwartale br., w stosunku do I kwartału 2006 r., przeciętne miesięczne wynagrodzenia realne brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosły o 5,9% (wobec 4,5% w IV kwartale ub. roku). Przyspieszenie to wiązało się z wyższą niż w poprzednich okresach dynamiką wynagrodzeń nominalnych. Siła nabywcza przeciętnych miesięcznych emerytur i rent pracowniczych brutto zwiększyła się w I kwartale br., w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku, o 3,6% (przed rokiem wzrosła o 3,7%), a emerytur i rent brutto rolników indywidualnych – o 2,1% (przed rokiem wzrost wyniósł 1,7%). Dane te wskazują, że gospodarka nadal znajduje się w fazie ożywienia obejmującego niemal wszystkie sfery realnej gospodarki: konsumpcję prywatną, płace, zatrudnienie, eksport. Dodatkowo rosnące inwestycje pozwalają przypuszczać, że dobra sytuacja makroekonomiczna utrzyma się w następnych kwartałach. Bank centralny spodziewa się, że **wzrost PKB w 2007 r. wyniesie 6,5%**, wobec 6,1% w 2006 r. Korzystne perspektywy rozwoju gospodarczego będą głównym czynnikiem zwiększenia popytu na pracę i obniżenia liczby bezrobotnych na koniec 2007 r. oraz stopy bezrobocia do poziomu ok. 12%-13,0%. Według NBP, w 2007 r. wzrost nominalnych przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce wyniesie ok. 6%. Należy się jednak liczyć z tym, że w związku z nasilającą się presją na wzrost płac ze strony różnych grup zawodowych ludności, odpływem osób aktywnych zawodowo do krajów „starej” Unii, coraz bardziej zauważalnym brakiem wykwalifikowanej siły roboczej i coraz słabszą pozycją pracodawców na rynku pracy, może on być wyższy i sięgać 6,5%-7,0%. Ze względu na spodziewane przyspieszenie inflacji, wzrost realnej wartości wynagrodzeń w br. szacuje się na poziomie ok. 4,5%-5,0%. Niższe natomiast niż w 2006 r. będzie tempo wzrostu dochodów ze świadczeń społecznych. Prognozuje się, że **w 2007 r. realne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych wzrosną o 4,9% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wydatna poprawa sytuacji dochodowej ludności stwarza szansę utrzymania tempa wzrostu krajowego popytu na żywność na poziomie ok. 3,0%**⁸.

⁸ „Popyt na żywność. Stan i perspektywy.” IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa, grudzień 2006. Analizy rynkowe nr 7.

W pierwszych miesiącach 2007 r. odnotowano przyspieszenie dynamiki cen towarów i usług konsumpcyjnych, głównie za sprawą wysokiego wzrostu cen towarów i usług związanych z mieszkaniem oraz produktów żywnościowych. W I kwartale 2007 r., w stosunku do I kwartału 2006 r., łączne ceny detaliczne żywności i napojów bezalkoholowych podniosły się o 3,4%, przy inflacji 2,0%. Wzrost cen żywności był efektem niskiej podaży produktów roślinnych, będącej skutkiem suszy w lecie 2006 r. oraz niekorzystnego wpływu cieplej zimy na przechowalność owoców i warzyw. Znacząco zmalała także podaż mięsa drobiowego, przy utrzymaniu się stosunkowo wysokiej podaży wieprzowiny. W II kwartale spodziewana jest stabilizacja cen żywności na poziomie I kwartału, a w miesiącach letnich – sezonowy ich spadek, głębszy niż w 2006 r. Wyższy wzrost cen żywności prognozowany jest w II półroczu. Od III kwartału powinno drożeć mięso w związku z przejściem do spadkowej fazy cyklu świńskiego. Możliwy jest dalszy wzrost cen pieczywa i produktów zbożowych mimo przewidywanych korzystnych zbiorów, z uwagi na niski stan zasobów zbóż w Europie i rosnący poziom ich cen na światowych rynkach. Obserwowane wzmocnienie eksportu artykułów mleczarskich może spowodować przyspieszenie dynamiki wzrostu cen tych produktów na rynku wewnętrznym. Uwzględniając ogół uwarunkowań podażowo-popytowych rynku rolno-spożywczego ocenia się, że w 2007 r. średnioroczny wzrost cen żywności może wynieść 6,0-8,0%. Będzie on jednak zrekompensowany przez wzrost dochodów ludności.

Popyt gospodarstw domowych na żywność, mierzony realną wartością żywnościowych wydatków, zwiększy się w 2007 r., w porównaniu z 2006 r., o 3,0%-3,50%, tj. w stopniu zbliżonym do notowanego rok wcześniej. Należy się liczyć z istotnymi zmianami jego struktury pod wpływem zróżnicowanej sytuacji w zakresie podaży i cen na rynkach poszczególnych grup produktów. Efektem wzrostu podaży żywności wieprzowej w I półroczu oraz wygaśnięcia wzrostowego trendu w produkcji trzody chlewnej w drugiej połowie bieżącego roku może być stabilizacja spożycia mięsa wieprzowego na poziomie poprzedniego roku, przy niewielkim wzroście spożycia wołowiny i drobiu. Możliwy jest nieznaczny wzrost konsumpcji tłuszczów jadalnych, w tym głównie olejów i masła. Na takim samym jak w 2006 r. poziomie utrzyma się przypuszczalnie bilansowa konsumpcja tłuszczów tkankowych surowych i topionych. Większe niż w 2006 r. będzie bilansowe spożycie jaj i warzyw. Z uwagi na spodziewany spadek produkcji, realne są prognozy ograniczenia konsumpcji mleka i przetworów mleczarskich. Efektem utrzymującego się w I półroczu 2006 r. wysokiego poziomu cen pieczywa, przetworów zbożowych i ziemniaków będzie redukcja spożycia tych produktów. Możliwy jest wzrost spożycia ryb i przetworów rybnych oraz cukru w następstwie rosnącego popytu na wyroby ciastkarskie i cukiernicze oraz soki owocowe i owocowo-warzywne. Trudne do oszacowania

⁹ Ciepła zima w sezonie 2006/2007 wpłynęła na wcześniejsze kwitnienie drzew i krzewów owocowych. Wstępne oceny wysokości plonów i zbiorów owoców w 2007 r. były bardzo optymistyczne. Efektem niespodziewanych przymrozków w pierwszych dniach maja 2007 r. będzie jednakże znaczny spadek zbiorów truskawek, wiśni i jabłek.

są natomiast zmiany poziomu konsumpcji owoców z uwagi na niepewną sytuację w handlu zagranicznym tymi produktami i nieprzewidywalne warunki pogodowe⁹.

Reasumując można powiedzieć, że:

- Według danych makroekonomicznych GUS, w latach 2004-2006 (przy przyjęciu 2003 r. za 100) globalne osobiste dochody nominalne do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych wzrosły o 17,5%, a spożycie żywności z dochodów osobistych o 14,8%. Przy wzroście cen detalicznych żywności o 9,2%, realna wartość całkowitych wydatków ludności na żywność, identyfikowana z globalnym popytem, zwiększyła się o 5,1%. W 2003 r. udział spożycia żywności w dochodach osobistych wyniósł 17,7%, w 2004 r. pod wpływem wysokiego wzrostu cen żywności wzrósł do 18,0%, a w latach 2005-2006 zmalał do 17,3%.
- Według badań budżetów rodzinnych, w latach 2004-2006 przeciętne miesięczne dochody nominalne w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych wzrosły o 17,5% (z 711,91 zł w 2003 r. do 836,68 zł w 2006 r.). Przeciętne miesięczne nominalne wydatki gospodarstw domowych na żywność w przeliczeniu na 1 osobę zwiększyły się o 7,3%, co przy wyższym średnim poziomie cen detalicznych żywności o 9,2% oznacza spadek realnego popytu gospodarstw domowych na żywność w porównywanych okresach o 1,7%. Udział miesięcznych wydatków na żywność w przeciętnych miesięcznych dochodach gospodarstw domowych liczonych na 1 osobę, który w 2003 r. kształtował się na poziomie 25,6%, w 2004 r. wzrósł do 26,5%, a w latach 2005-2006 obniżył się do poziomu 24,2%.
- Spadek popytu na żywność w gospodarstwach domowych nie oznacza spadku spożycia żywności przez ludność w takiej samej skali z uwagi na istotny wzrost zainteresowania konsumentów żywnością poza domem. Z badań budżetów rodzinnych wynika, że w latach 2004-2006 (2003 r. = 100) przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych na żywność w zakładach gastronomicznych w przeliczeniu na 1 osobę wzrosły nominalnie o ok. 43%, a realnie (po skorygowaniu wskaźnikiem cen żywności) o ok. 30%, w tym w 2006 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, realny wzrost tych wydatków wyniósł 17,0%.
- Z danych bilansowych GUS wynika, że w 2006 r., w porównaniu z 2003 r., statystyczny mieszkaniec naszego kraju zwiększył spożycie mięsa i jego przetworów (o ok. 5,0%) oraz tłuszczów jadalnych (o 6,0%). O wzroście spożycia mięsa zdecydował głównie wzrost konsumpcji drobiu (o 22,0%), przy nieznacznym wzroście spożycia wieprzowiny (o 1,0%) oraz istotnej redukcji spożycia mięsa wołowego (o 25,0%). Wzrost spożycia tłuszczów był efektem wydatnego wzrostu popytu na tłuszcze roślinne (o 13,0%), przy ograniczeniu konsumpcji masła (o 9,0%) i stabilizacji spożycia tłuszczów zwierzęcych tkankowych. Zmianom tym towarzyszył spadek bilansowego spożycia artykułów zbożowych, ziemniaków, warzyw, mleka i cukru. Na podobnym poziomie utrzymało się natomiast spożycie owoców, ryb i przetworów rybnych oraz jaj. Kierunki rozwoju konsumpcji żywności były zgodne z długoletnimi tendencjami i prawidłowościami zmian spożycia pod wpływem wzrostu dochodów. Spodziewany w 2007 r. wzrost spożycia mięsa drobiowego, ryb i przetworów rybnych oraz warzyw wskazuje na dalszą poprawę jakości wyżywienia polskiego społeczeństwa.

Tabela 1

**Dynamika PKB, realnych dochodów i spożycia w sektorze gospodarstw domowych
(według rachunków makroekonomicznych, rok poprzedni = 100)**

Lata	PKB ^a	Realne dochody do dyspozycji brutto ^a	Spożycie z dochodów osobistych ^b		
			ogółem	spożycie indywidualne	żywność
2000	104,3	100,9	102,5	102,7	101,8
2001	101,2	102,2	101,7	102,2	102,2
2002	101,4	100,3	102,7	103,3	101,2
2003	103,9	101,0	102,6	102,0	100,1
2004	105,3	102,3	104,0	104,4	101,6
2005	103,6	102,1	102,7	102,0	101,3
2006 ^c	106,1	104,5	104,8	105,2	102,7

^a Według zrewidowanych w 2007 r. przez GUS danych makroekonomicznych.

^b Według cen średniorocznych z roku poprzedniego.

^c Szacunek.

Źródło: Rocznik Statystyczny GUS 2006, s. 696, dane Departamentu Rachunków Narodowych i Finansów GUS i obliczenia własne.

Tabela 2

**Wskaźniki realnych wynagrodzeń, emerytur i rent
oraz przeciętnego zatrudnienia i bezrobocia**

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	rok poprzedni = 100						
Przeciętne wynagrodzenie realne brutto w gospodarce narodowej	101,0	102,5	100,7	103,4	100,7	101,8	104,1
Przeciętna realna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	97,7	104,7	104,6	104,1	100,6	100,3	106,2
Przeciętna realna emerytura i renta rolników indywidualnych	97,1	106,4	101,0	102,8	99,0	99,2	104,3
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ^a	96,7	96,7	95,6	96,2	99,1	101,9	103,0
				w %			
Stopa bezrobocia (w końcu roku)	15,1	19,4 ^b 17,5	20,0 ^b 18,0	20,0	19,0	17,6	14,9

^a W jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

^b W liczniku (i w 2003) według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002, w mianowniku – Powszechnego Spisu Rolnego 1996.

Źródło: Dane GUS.

Tabela 3
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 2000-2006

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	rok poprzedni = 100						
Towary i usługi konsumpcyjne	110,1	105,5	101,9	100,8	103,5	102,1	101,0
Żywność i napoje bezalkoholowe	110,0	105,0	99,3	99,0	106,3	102,1	100,6
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	108,0	104,3	102,3	97,8	102,6	102,7	101,7
Pieczywo i produkty zbożowe	114,3	107,7	100,3	100,5	105,3	101,0	101,2
Ziemniaki, warzywa i przetwory	107,9	98,8	105,4	97,2	98,2	104,2	114,3
Ziemniaki	117,8	87,3	118,1	90,3	100,4	117,2	151,9
Owoce i przetwory	98,6	105,2	100,9	108,7	103,1	102,7	103,4
Mięso, podroby i przetwory	109,2	108,3	96,4	94,9	109,6	102,6	96,1
Ryby i przetwory	104,5	113,6	102,8	98,7	100,5	103,0	101,9
Tłuszcze jadalne	109,4	97,1	100,8	102,4	110,8	102,2	97,6
Mleko i przetwory	111,3	103,6	99,8	99,1	104,3	103,2	99,8
Jajka	123,1	101,2	89,1	110,7	110,0	90,9	102,3
Cukier, wyroby cukiernicze i miód	120,5	100,3	99,4	99,9	117,0	102,3	100,7
Cukier	148,5	94,5	93,8	95,8	144,6	100,3	100,6

Źródło: „Ceny w gospodarce narodowej w 2005 r.” GUS, Warszawa 2006. Seria: Informacje i Opracowania Statystyczne; Biuletyn Statystyczny GUS, 2006, nr 12. Warszawa, styczeń 2007.

Tabela 4
 Spożycie niektórych artykułów żywnościowych w latach 2000-2007 (według danych bilansowych, na 1 mieszkańca)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^a
Ziarno 4 zbóż w przeliczeniu na przetwory (kg) ^b	120	121	120	120	119	119	118	117
Ziemniaki (kg) ^b	134	131	131	130	129	126	122	121
Warzywa (kg)	121	122	111	110	111	110	109	110
Owoce (kg)	51,6	57,7	56,7	54,5	55,0	54,1	54,3	55,0
Mięso i podroby (kg)	66,1	66,6	69,5	72,1	71,8	71,2	75,5	76,0
mięso wieprzowe (kg)	39,0	38,6	39,2	41,2	39,1	39,0	41,5	41,5
mięso wołowe (kg)	7,1	5,6	5,2	5,8	5,3	3,9	4,5	4,5
mięso drobiowe (kg)	14,7	17,2	19,8	19,7	22,2	23,4	24,0	24,5
Ryby i przetwory ^c	12,5	12,3	10,6	11,6	12,7	11,4	11,9	12,0
Tłuszcze jadalne w wadze handlowej (kg)	28,7	29,5	30,8	29,2	30,7	30,6	31,0	31,2
zwierzęce (kg)	6,7	6,7	6,7	6,9	6,6	6,6	6,8	6,8
roślinne (kg)	17,8	18,5	19,5	17,6	19,7	19,8	19,9	20,0
masło (kg)	4,2	4,3	4,6	4,7	4,4	4,2	4,3	4,4
Mleko krowie (l)	193	187	182	181	174	173	175	173
Jaja kurze (szt.)	188	198	211	214	211	215	215	216
Cukier (kg)	41,6	41,2	43,6	40,5	37,0	36,8	37,0	37,2

^a Prognoza.

^b Dane dotyczą lat gospodarczych.

^c W wadze żywej.

Źródło: Dane GUS, Morskiego Instytutu Rybackiego oraz prognozy IERiGŻ-PIB.

Tabela 5
Przeciętne miesięczne spożycie żywności wysoko przetworzonej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 osobę

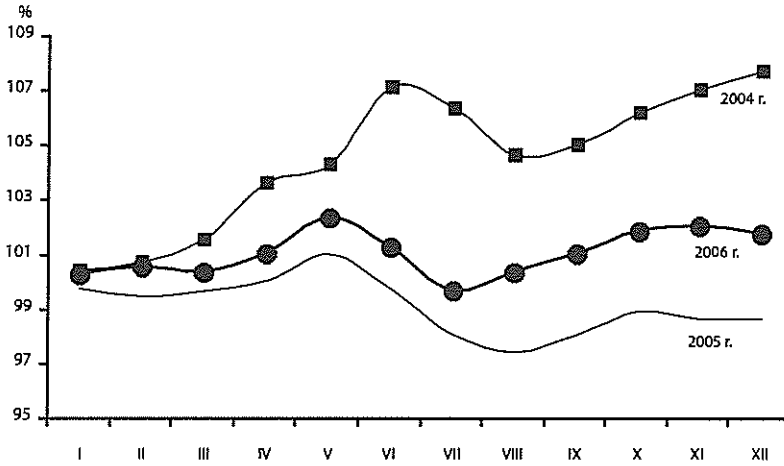
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Wędliny wysokogatunkowe i kielbasy trwałe (kg)	0,44	0,43	0,41	0,43	0,49	0,54	0,57
Makaron (kg)	0,32	0,35	0,36	0,36	0,38	0,36	0,37
Wyroby ciastkarskie (kg)	0,52	0,53	0,55	0,56	0,59	0,59	0,62
Sery dojrzewające i topione (kg)	0,29	0,31	0,32	0,33	0,34	0,35	0,36
Jogurty (l)	0,33	0,32	0,33	0,35	0,35	0,34	0,37
Lody (l)	0,14	0,14	0,17	0,18	0,17	0,17	0,19
Wody mineralne (l)	1,11	1,22	1,56	1,87	1,89	2,13	2,62
Soki owocowe (l)	0,64	0,64	0,70	0,75	0,75	0,80	0,89
Soki warzywne i owocowo-warzywne (l)	0,14	0,15	0,17	0,17	0,20	0,20	0,21

Źródło: Budżety gospodarstw domowych GUS i obliczenia własne.

Tabela 6
Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych na żywienie w zakładach gastronomicznych (w przeliczeniu na 1 osobę)

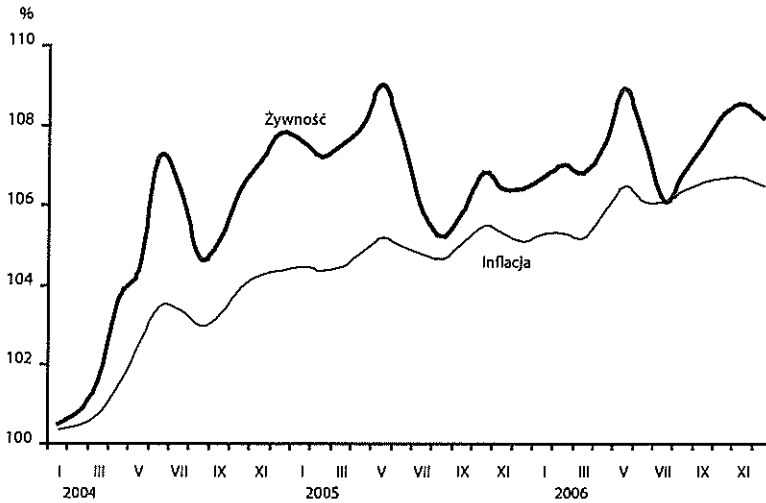
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Wydatki nominalne								
	7,59	7,72	9,21	9,37	10,82	11,33	13,38	
			w złotych na 1 osobę					2000 = 100
			rok poprzedni = 100					176,28
Dynamika wydatków nominalnych	111,78	101,71	119,30	101,74	115,47	104,71	118,09	
Wskaźniki inflacji	110,1	105,5	101,9	100,8	103,5	102,1	101,0	
Dynamika wydatków realnych (korygowanych wskaźnikiem inflacji)	101,5	96,4	117,0	100,9	111,6	102,6	116,9	
Wskaźniki cen żywności	110,0	105,0	99,3	99,0	106,3	102,1	100,6	
Dynamika wydatków korygowanych wskaźnikiem cen żywności	101,6	96,9	120,1	102,8	108,6	102,6	117,4	
Wydatki na żywienie w gastronomii w % wydatków na żywność	4,1	4,5	5,0	5,1	5,5	5,8	6,6	
							156,40	
							160,98	

Źródło: Dane GUS i obliczenia własne.

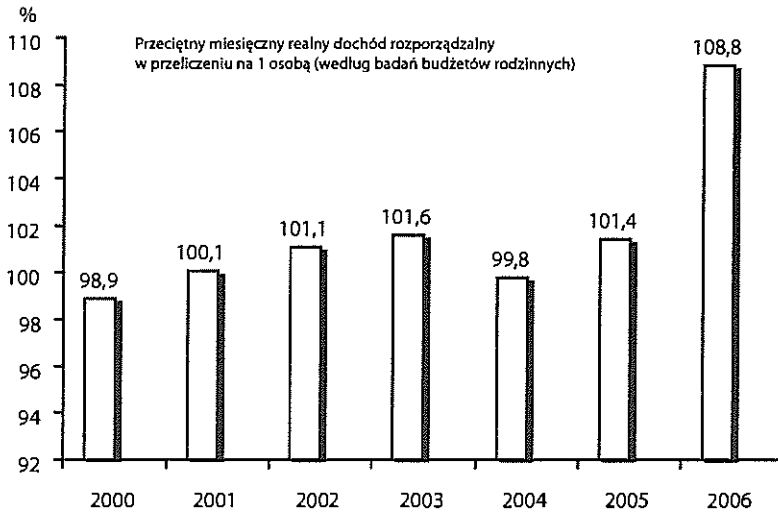
Rys. 1. Wskaźniki cen detalicznych żywności w latach 2004-2006 (XII poprzedniego roku = 100)

Źródło: Dane GUS.

Rys. 2. Miesięczna dynamika cen żywności na tle inflacji w latach 2004-2006 (XII 2003 = 100)

Źródło: Dane GUS i obliczenia własne.

Rys. 3. Dynamika realnych dochodów gospodarstw domowych (rok poprzedni = 100)

Źródło: Dane GUS.

KRYSTYNA ŚWIETLIK

Institute of Agricultural
and Food Economics –
National Research Institute
Warszawa

FOOD DEMAND IN THE YEARS 2004-2007

Summary

Food market is a specific market segment which is very sensitive to the influence of different factors, both economical and environmental ones. The article's thesis is that the factor leading and organizing the market should be the demand, the development of which is closely connected to the general macro-economic situation in the economy. The purpose of the dissertation is to show the changes in food demand entailed by the dynamic economic growth in the years 2004-2006. Focusing on some basic determinants of this growth, i.e. GDP, global personal income of the population, household income and food prices, the author discussed the influence of these factors on the amount of expenditures and quantitative food consumption in the period mentioned, and indicated the directions of food demand expected in 2007.